

Aan:
Van: Jan Paul van Soest
Datum: 31 oktober 2010
Betreft: column energiegid.nl oktober 2010

Versnelling en opschaling

'Springtij' heette het vierdaagse duurzaamheidsfestival dat begin oktober werd gehouden, op initiatief van Wouter van Dieren en Eric-Jan Tuininga. Met zijn 180-en op het prachtige eiland Terschelling. De crème de la crème van de Nederlandse duurzaamheidsbeweging was er: bedrijven, wetenschap, geldwezen, initiatiefnemers, milieuorganisaties, overheid, noem maar op, maar vooral 180 inspirerende en initiatiefrijke individuen met een in hoofdlijnen gelijk gevoel voor urgentie en gevoel voor richting.

Want dat is misschien wel het meest opmerkelijke: vroeger kon je spreken van een milieubeweging, waarbij verschillende organisaties het issue milieu en natuur bepleitten. De 'moderne milieubeweging' is een kwestie van persoonlijke drive en inzet in alle geledingen van de samenleving. Er beweegt minstens zoveel richting duurzaam binnen bijvoorbeeld het bedrijfsleven, groot en klein, als binnen de organisaties die daarvoor oorspronkelijk waren opgericht. Een medewerker van een groot concern kan dezelfde zorgen én aspiraties hebben als pakweg een beleidsmedewerker van een overheid, of een directeur van een milieufederatie. Oude tegenstellingen verdwijnen.

Precies tijdens dat lange weekend kwam de kabinetsformatie tot een voorlopige ontknoping. Het ontwerp-regeerakkoord verscheen, het CDA-congres keurde het goed. Het algemene gevoel op Springtij: wat er ook in Den Haag moge gebeuren, de beweging naar duurzaam heeft nu zo'n momentum gekregen, deze zet gewoon door.

En inderdaad, het aantal initiatieven, veranderingsprocessen, succesverhalen en programma's is indrukwekkend. De passie waarmee deze worden vormgegeven is hartverwarmend en stemt tot optimisme. "Het is straks 2050, en dan blijkt: het is gewoon gelukt!" spechte Wubbo Ockels enthousiast in het Heartbreak Hotel aan de Terschellinger Noordzeekust.

Maar er zijn wel een paar valkuilen, of misschien beter gezegd uitdagingen voor de duurzaamheidsbeweging nieuwe stijl.

De eerste: de neiging tot exclusiviteit. 'Wij' zijn duurzaam, 'de anderen' zijn dom, onwetend, ouderwets, slecht, you name it. Dat is een garantie voor een fiasco. Dat geldt net zo voor frequente maar onterechte koppeling tussen links en duurzaam. Alsof zorgvuldig omgaan met de aarde en met elkaar linkse thema's zouden zijn. De duurzaamheidsbeweging zal zich moeten verbreden tot alle maatschappelijke segmenten en politieke gezindten, of zij zal haar invloed zien tanen.

De tweede: politieke naïviteit. Het beeld is wijd verspreid dat al die successen nieuwe successen katalyseren, en via versnelling en opschaling als vanzelf tot de duurzame economie of de duurzame wereld leiden. Hoe goed en inspirerend alle initiatieven ook zijn: het valt nog niet in te zien hoe al deze initiatieven, ook als ze de komende 20 jaar nog exponentieel groeien, optellen tot een economie die de veerkracht van de aarde niet overschrijdt. Johan Rockström, Stockholm Resilience Centre, probeerde vorig jaar met een aantal topwetenschappers een 'safe operating space for humanity' te bepalen: tot welk punt kun je 'oogsten' van de natuur als we willen dat cruciale ecologische processen en functies intact blijven?

Veel duurzame ondernemers, adviseurs en initiators hebben er een groot vertrouwen in dat het dankzij de huidige snel uitbreidende impulsen wel goed komt. Maar ik heb nog nergens een scenario of zelfs maar een rekensom gezien die aannemelijk maakt dat we 'bottom-up' binnen die safe operating space komen. Dat gaat alleen lukken als er harde grenzen worden gesteld aan en/of hoge prijzen gelden voor gebruik van natuurlijke hulpbronnen.

Dit betekent dat de duurzaamheidsbeweging nieuwe stijl zijn successen zal moeten politiseren: "wij laten zien wat er kan, maar nu zijn krachtige maatregelen nodig die voor *alle* economische actoren gelden". Bijvoorbeeld een CO₂-heffing van minstens 100 €/ton in plaats van de armzalige 15 €/ton die nu op de emissiemarkt wordt neergelegd. Bijvoorbeeld de eis dat bij activiteiten met een impact op ecosystemen een netto-verbetering van de biodiversiteit moet worden gerealiseerd. Enzovoorts.

De ervaringen uit de bottom-up-acties kunnen helpen om bestuurlijk maatregelen op systeemniveau te ontwikkelen. De gegroeide macht van de duurzaamheidsbeweging is nodig om deze ook bestuurlijk en politiek te agenderen en belobbyen.